

Na základě odpovědí učitelů na otázku „Nakolik omezují následující skutečnosti vaši výuku v testované třídě?“ byl odvozen ukazatel *výuka omezená potřebami žáků*. V rámci otázky učitelé hodnotili šest položek¹⁴ na třístupňové škále: *vůbec, do jisté míry, značně*. Pomocí skóre na vzniklé škále byly definovány tři úrovně omezení výuky: *bez omezení, částečné omezení a velké omezení*.

Nejlepší situace byla zjištěna v Japonsku, kde více než 70 % žáků vyučují učitelé, kteří omezení výuky nepocítují, a necelých 30 % žáků je ve třídách, kde učitelé vnímají částečné omezování výuky. Za Japonskem následovala Česká republika – 60 % žáků je ve třídách bez omezení a 40 % ve třídách s částečně omezenou výukou, žádní učitelé nepocítují velké omezení výuky. Rozdíl mezi výsledky českých žáků obou skupin činí 14 bodů na škále TIMSS ve prospěch žáků ze tříd, kde výuka není omezována potřebami žáků. Mezinárodní průměr rozdílu je 20 bodů a navíc se přibližně 8 % žáků nachází ve třídách s velmi omezenou výukou, kde výsledek žáků klesá v průměru o další 20 bodů. Na opačném konci spektra zemí se nachází Turecko, Chile a Slovinsko.

Kalkulačky jsou v hodinách matematiky ve 4. ročníku bez omezení používány jen zřídka, nejvíce na Novém Zélandu a ve Švédsku, kde se to týká pouze 5 % žáků (v ČR necelé 1 %), více než 80 % žáků pak používá kalkulačky s omezením (v ČR 56 %). Naopak podle vyjádření učitelů v Singapuru, ve Slovinsku, v Chorvatsku a v Maďarsku nemá povolené kalkulačky při matematice více než 90 % žáků (v ČR 43 %).

Počítače používají žáci 4. ročníku nejčastěji na Novém Zélandu a v Dánsku, kde k nim má přístup v hodinách matematiky více než 80 % a v hodinách přírodovědy dokonce přes 90 % žáků. V České republice má podle výpovědí učitelů testovaných škol přístup k počítačům 28 % žáků při matematice a 35 % při přírodovědě. Nejmenší přístup k počítačům mají žáci v Chorvatsku – 3 % žáků při matematice a 10 % žáků při přírodovědě. Při matematice i při přírodovědě žáci nejčastěji používají počítače k vyhledávání pojmů, námětů a informací.

Odbornou učebnu přírodovědných předmětů, kterou mohou využívat žáci 4. ročníku při výuce přírodovědy, mají podle ředitelů téměř všechny školy v Japonsku, v Korejské republice a v Singapuru. Naopak na žádné nebo téměř žádné škole ji nemají v Severním Irsku, ve Francii, v Irsku, v Nizozemsku, v Litvě a v Belgii. Školy, kde odbornou učebnu mohou žáci využívat, navštěvuje 40 % českých žáků.

Tabulka 5.1 Změny ve složení pedagogického sboru na českých školách od roku 1995 (TIMSS 2015 – 4. ročník)

Rok šetření	Délka praxe	Procento žáků, které vyučují ...						
		ženy	muži	učitelé z věkové kategorie ...				
				do 29 let	30 - 39	40 - 49	50 -59	60 a více
1995	22,5	94,0	6,0	12,8	23,0	19,7	38,8	5,7
2007	17,2	90,6	9,4	10,9	24,0	39,9	22,3	2,9
2011	18,8	95,3	4,7	11,9	18,2	39,6	27,9	2,4
2015	20,1	95,3	4,7	8,8	18,7	29,3	37,0	6,2

Podle zjištění projektu TIMSS zůstává složení českých učitelů na prvním stupni základních škol (tabulka 5.1) v průběhu času zhruba stejné. Za posledních osm let se mírně prodloužila délka praxe a od roku 2011 nepatrně ubylo nejmladších učitelů, snížil se podíl učitelů ve věkové kategorii 40 až 49 let a naopak vzrostl podíl učitelů starších 50 let. V České republice je nadprůměrný podíl učitelů s délkou praxe nad 20 let (50 %) a podprůměrný podíl učitelů v kategoriích 5 až 10 let (10 %) a méně než 5 let (10 %).

Nejvyšší dosažené vzdělání učitelů závisí na požadovaném vzdělání pro výuku žáků na daném stupni v jednotlivých zemích. Největší podíl žáků vyučovaných učiteli s dokončeným magisterským studiem byl tradičně zjištěn na Slovensku (100 % učitelů matematiky a 99 % učitelů přírodovědy), v Polsku (97 % a 100 %), v České republice (94 % a 92 %) a ve Finsku (90 % a 90 %). Ve většině ostatních zemí jsou žáci převážně vyučováni učiteli s dokončeným bakalářským či odpovídajícím vzděláním.

¹⁴ Otázka zahrnovala položky: Žákům chybí nezbytné předchozí znalosti či dovednosti; Žáci trpí podvýživou; Žáci trpí nedostatkem spánku; Žáci vyrušují; Žáci nemají zájem o výuku; Žáci vykazují mentální postižení, poruchy chování nebo duševní poruchy.